

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ

О. Качний,

Ph.D., Assistant Professor, Interregional Academy of Personnel Management

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF DIRECT MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION BY SOCIAL-ECONOMIC PROCESSES OF REGIONAL LEVEL

Визначено фактори, котрі сприяють підвищенню конкурентоспроможності регіонів та обгрунтовано шляхи посилення конкурентоспроможності регіонів. Виокремлено заходи, спрямовані на недопущення поглиблення регіональних диспропорцій. Запропоновано інноваційні підходи до державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України.

The factors contributing to the competitiveness of the regions and the ways of enhancing the competitiveness of the regions have been identified. Measures aimed at preventing deepening of regional disproportions are singled out. Innovative approaches to state regulation of socio-economic development of regions of Ukraine are offered.

Ключові слова: регіон, регіональний розвиток, механізми державного управління, соціально-економічний розвиток регіонів, політика регіонального розвитку, шляхи удосконалення.

Key words: region, regional development, mechanisms of public administration, socio-economic development of regions, regional development policy, ways of improvement.

ВСТУП

На державному рівні проголошено, що регулювання соціально-економічного розвитку регіонів належить до пріоритетних завдань державного управління, є одним із ключових питань у процесі становлення нової моделі соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні, вагомим механізмом забезпечення територіальної цілісності та стабільності в державі. Однак на разі відсутність обгрунтованої політики регіонального розвитку держави призводить до зростання територіальних диспропорцій та загострення економічних, політичних і соціальних проблем. Вищезазначена актуалізує пошук, розробку і впровадження в практику нових механізмів державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, застосування адекватних методів управління регіональним розвитком.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Необхідність модернізації економіки України потребує сьогодні пошуку нових форм регіонального соціально-економічного розвитку, які б не тільки враховували економічну, соціальну, екологічну, культурну специфіку окремих регіонів, але й забезпечували поєднання економічного зростання з покращенням якості життя людей. Беззаперечно, відповідні трансформаційні процеси вимагають наукового переосмислення форми і сутності державного управління, зокрема вироблення інноваційних підходів до державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналізуючи сучасний стан соціально-економічного регіонального розвитку в нашій державі, теоретичні та прак-

тичні підходи до визначення основних завдань в управлінні регіональним розвитком можна сказати, що в державному управлінні регіональним розвитком на сьогодні існує значний ряд проблем, вирішення яких має стати одним із чинників стабілізації ситуації в нашій державі та формування умов для подальшого розвитку регіонів та країни в цілому.

З метою забезпечення ефективного державного управління соціально-економічними процесами в регіоні, для вирішення стратегічних завдань перш за все необхідна розробка довгострокового плану дій, котрий має погоджувати різні елементи державної економічної та соціальної політики з ресурсними і фінансовими можливостями регіону.

Відповідно до сучасних реалій соціально-економічного розвитку регіонів ми пропонуємо сконцентрувати увагу на таких пріоритетах.

Перший пріоритет повинен концентруватися на створенні оптимальних умов, які б надавали регіонам можливість розкрити свій потенціал і ефективно скористатися конкурентними перевагами регіональної економіки.

Другий пріоритет має містити завдання і заходи, спрямовані на недопущення поглиблення регіональних диспропорцій та створення інфраструктури задля співпраці різних регіонів України в рамках конкретних проектів.

Третій пріоритет повинен окреслювати необхідність створення бази для реалізації ефективної регіональної політики — механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу.

Для ефективного регіонального соціально-економічного розвитку варто чітко визначити фактори котрі сприяють підвищенню його конкурентоспроможності [2].

Для цього потрібне проведення спеціального дослідження або діагностики з метою вибору й оцінки таких факторів конкурентоспроможності, що показують наявність у території певних властивостей, затребуваних або особливо важливих для споживача при рішенні питання про розміщення виробництв, переміщенні вантажу або відвідуванні даного місця. На початковому етапі аналізу території варто використовувати маркетингову "метрику", що відображає стандартизовану вибірку основних показників маркетингових аспектів життєдіяльності території. При проведенні діагностики крім традиційних інструментів маркетингу, як-от SWOT-Аналіз, PEST-аналіз, портфельний аналіз тощо, виправдане використання моделювання [1]. При цьому досліджувана територія описується системою факторів різної природи, взаємозв'язків між ними й початковими тенденціями зміни. У процесі моделювання можливе відстеження так званих "цільових факторів", що є свого роду індикаторами соціально-економічного розвитку, наприклад, "інвестиційна привабливість", "соціальна напруженість" або "якість життя населення" [4].

У рамках стратегічної цілі стосовно підвищення конкурентоспроможності регіонів державна політика регіонального розвитку має бути спрямованою на реалізацію таких операційних завдань: підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів; створення умов для поширення позитивних процесів розвитку міст на інші території, розвиток сільської місцевості; підвищення ефективності використання внутрішніх чинників розвитку регіонів.

Відтак посилення конкурентоспроможності регіонів передбачається здійснити за рахунок: створення на регіональному рівні ефективних господарських структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання регіонального потенціалу; розбудови та модернізації інфраструктури; забезпечення в усіх регіонах України сприятливих умов для залучення інвестицій, рівних умов для конкуренції міст на ринку інвестицій, особливо стратегічних прямих іноземних інвестицій, що приносять високу додану вартість; розвитку інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій); впровадження сучасних форм міжтериторіальної економічної інтеграції та кооперації для спільного освоєння ресурсів і комплексного розвитку територій, запровадження механізму укладання угод про співпрацю між регіонами; розширення участі громадськості у вирішенні питань розвитку територій, забезпечення відкритості інформації, налагодження прозорого моніторингу соціально-економічного розвитку територій; об'єднання зусиль і забезпечення відповідальності громадськості, влади та бізнесу у сфері реалізації проектів регіонального розвитку.

Результатом заходів, здійснених для досягнення даної цілі, буде підвищення рівня розвитку регіонів, їх економічної активності, формування економіки на більш досконаліш технологічній основі.

Запобігання зростанню диспропорцій, котрі гальмують соціально-економічний розвиток регіонів, потрібно забезпечувати шляхом виконання наступних завдань. По-перше, підвищення узгодженості політики стимулювання розвитку "точок зростання" та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій регіонів: надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють "точки зростання" (індус-

триальні парки) та ареали розвитку, розв'язують проблему зайнятості населення, формують дієві стимули для активізації економічної ініціативи, розвитку підприємництва на місцевому рівні; запровадження і використання різноманітних інструментів та механізмів стимулювання місцевого економічного розвитку (кластерів, національних проектів, механізмів державно-приватного партнерства тощо), утворення нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини, забезпечують насамперед потреби внутрішнього ринку; розширення сфери дії фінансових інструментів стимулювання місцевого економічного розвитку (інвестиційних субвенцій, бюджету розвитку в складі місцевого бюджету, філій банків); надання цільової фінансової підтримки розвитку малих міст шляхом передбачення в державному бюджеті субвенції з державного бюджету безпосередньо міським бюджетам малих міст; розроблення та реалізація спеціальних державних програм відновлення економічного зростання на депресивних територіях.

По-друге, створення умов для продуктивної праці населення, що передбачає: створення сприятливої кон'юнктури на регіональних ринках праці, пом'якшення регіональної диференціації у сфері зайнятості населення, досягнення зростання зайнятості населення та зниження безробіття населення; підвищення обізнаності населення з питань організації та проведення підприємницької діяльності; запровадження програм навчання і профорієнтації спрямованих на вироблення гнучких та загально-необхідних навичок, які створюють базу для перепрофілювання та переорієнтації трудових кадрів залежно від змін на ринку праці певного регіону; проведення аналізу попиту щодо необхідних компетенцій і кваліфікацій працівників у певних сегментах регіональних та місцевих ринків праці; розроблення програм професійно-технічного навчання, підготовки кадрів відповідно до потреб регіональних ринків праці; раціоналізація структури зайнятості населення на базі поліпшення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності; організація міжрегіональних та внутрішньо-регіональних трудових міграцій (насамперед малятникових) для розширення можливостей зайнятості населення працenaдлишкових територій; розвиток у регіонах соціального діалогу та колективно-договірного регулювання трудових відносин.

Ми переконані в тому, що процес усунення регіональних диспропорцій повинен мати еволюційний характер і в умовах світової фінансової кризи базуватися на політичній та економічній стабільності в країні.

Ефективне державне управління у сфері регіонального соціально-економічного розвитку повинно передбачати такі операційні цілі: децентралізацію влади, реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою; удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівні; підвищення якості державного управління регіональним розвитком; посилення міжгалузевої координації в процесі планування та реалізації державної регіональної політики; інституційне забезпечення регіонального розвитку [3].

Підвищення якості державного управління регіональним розвитком має забезпечуватися за рахунок виконання таких завдань: підвищення ефективності діяльності

місцевих органів влади, удосконалення взаємовідносин між місцевими державними структурами та фізичними і юридичними особами шляхом упровадження системи електронного урядування; створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері державного управління регіональним розвитком; удосконалення системи моніторингу ефективності використання бюджетних коштів, посилення відповідальності місцевих органів виконавчої влади за ефективне використання ресурсів, спрямованих на розв'язання соціально-економічних проблем розвитку регіонів; визначення ролі громадських об'єднань у формуванні, упровадженні та здійсненні контролю за реалізацією пріоритетних напрямів розвитку регіонів; розроблення інституційного механізму управління процесом взаємодії органів виконавчої влади та громадських об'єднань для забезпечення їх участі у формуванні, упровадженні та здійсненні контролю за реалізацією пріоритетних напрямів розвитку регіонів; створення системи управління державним сектором економіки з визначенням функцій, ролі та місця місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо управління державною власністю; створення кадрового резерву керівних працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та забезпечення систематичної роботи з особами, включеними до такого резерву, у тому числі проведення їх стажування та навчання в різних регіонах країни; розвиток органами державної влади інформаційних послуг для громадян, туристів, ділових користувачів, пов'язаних з іншими адміністративними послугами, зокрема з іншими питаннями та послугами, охопленими заходами втручання щодо регіонального розвитку (наприклад, інформаційні послуги для осіб, котрі шукають роботу).

Потребують розробки й методологічні основи управління соціально-орієнтованою економікою регіону. З цією метою варто: розкрити основні принципи управління; виявити фактори, які впливають на характер взаємодії економічних і соціальних процесів у регіоні, їх інтеграцію і дезинтеграцію; обґрунтувати класифікацію елементів організаційної структури управління і запропонувати шляхи її формування; розкрити методологічні основи формування стратегічних планів регіонального розвитку, розробити технології індикативного планування економічного і соціального розвитку регіону; обґрунтувати методи і форми використання сучасних інструментів управління соціально-орієнтованою економікою регіону — регіонального маркетингу і бенчмаркінгу.

Слід підкреслити, що перехід до нових методів державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів буде можливим та ефективним лише за умов врахування усіх інтересів адміністративно-територіальних одиниць. Виключне значення вищезазначеного обумовлено тим, що саме регіональні інтереси однозначно виправдовують територіальну організацію суспільства, виступаючи при цьому основною частиною умов та мотивацій діяльності в межах певної території. Звісно, що носіями таких інтересів виступають суб'єкти господарської діяльності та їх об'єднання, що пов'язані умовами свого існування з відповідною територією.

Отже, головними державними механізмами регулювання соціально-економічного розвитку регіонів мають

стати: реалізація програмно-стратегічних документів розвитку регіонів; удосконалення міжбюджетних відносин з регіонами; посилення інвестиційної політики і її диференціації між регіонами; розвиток транскордонного і прикордонного співробітництва тощо.

Послідовна підтримка функціонування цих механізмів дасть змогу зменшити поглиблення соціально-економічних регіональних диспропорцій і поетапно розв'язати складні міжрегіональні соціально-економічні проблеми розвитку суспільства в цілому.

ВИСНОВКИ

Таким чином, державне регулювання регіонального соціально-економічного розвитку повинно здійснюватися системою спеціально організованих заходів політичного, правового, соціального, фінансового, економічного характеру, покликаних: стимулювати розвиток тих територій, які з об'єктивних причин не можуть функціонувати в режимі саморозвитку; створювати умови для виникнення і функціонування національно значимих потенційних "точок зростання"; забезпечувати виконання окремими територіями загальнодержавних функцій.

Література:

1. Дацій О.І., Гаман М.В., Дацій Н.В. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія / О.І. Дацій, М.В. Гаман, Н.В. Дацій. — Донецьк: Юго-Восток, 2010. — 370 с.
2. Ковальчук В. Моделі управління соціально-економічним розвитком регіону, держави / В. Ковальчук // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. — Х.: ХарПІ НАДУ "Магістр", 2016. — № 1 (43). — С. 194—201.
3. Ковальчук В. Удосконалення механізму державного управління сталим розвитком регіону / В. Ковальчук // Публічне адміністрування: теорія та практика. — 2015. — Вип. 1. — С. 45—49.
4. Лебединська О. Державне регулювання розвитку регіону: проблеми та перспективи / О. Лебединська // Вісник національної академії державного управління при Президенті України. — 2013. — № 3. — С. 151—156.

References:

1. Datsii, O.I. Haman, M.V. and Datsii, N.V. (2010), *Innovatsijna model' rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii* [Innovative model of economic development of Ukraine in the conditions of globalization], Yuhu-Vostok, Donetsk, Ukraine.
2. Kovalchuk, V. (2016), "Models of management of socio-economic development of the region, state", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr -Kh.: KharPI NADU "Mahistr"*, vol. 1 (43), pp. 194—201.
3. Kovalchuk, V. (2015), "Improvement of the mechanism of state management of sustainable development of the region", *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*, vol. 1, pp. 45—49.
4. Lebedinskaya, O. (2013), "State regulation of the region's development: problems and perspectives of the population of Ukraine: methodology, methodology and practice of analysis, *Visnyk natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 3, pp. 151—156. *Стаття надійшла до редакції 31.01.2018 р.*